

Diószegi Sámuel iránymutatása illetve tevékenységének hatása napjainkban

A szerénységéről és munkaszeretetéről híres Diószegi Sámuel például szolgál a ma nemzedékének is. Kitartó gyűjtő munkájának eredménye a Fűvészkönyv, amely korának egyedülálló magyar nyelvű botanikai összefoglalója: taxonómiai, morfológiai szempontból valamint a magyar növénynevek gyűjteményeként egyaránt jelentős mű. Bár korában sok kritikával illették, vitathatatlanul maradandót alkotott a "plánták" rendszerbe szedése és megismertetése területén, amely jelzi elszántságát, és azt a törekvését, hogy végre magyar nyelven is írójék egy, a növényeket bemutató tudományos munka. Életútjának másik fő motívuma a lelkészi, tanítói tevékenység, melyet ugyancsak nagy odaadással művelt szülővárosának megbecsült polgáraként.

Diószegi Sámuel fő művei

- Diószegi Sámuel, Fazekas Mihály: *Fűvészkönyv*, Debrecen, 1807.
Erköltsi tanítások prédikációkban, Budapest, 1808.
Abéce, Debrecen, 1810
Orvosi fűvészkönyv, Debrecen, 1813.

Erköltsi tanítások
Prédikációkban,
1808

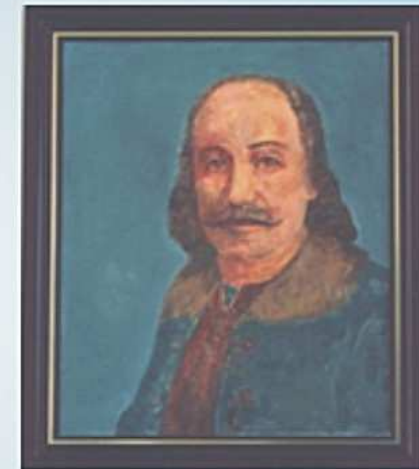
A Fűvészkönyv bevezető lapja

Orvosi
fűvészkönyv,
1813

EGERFOOD

Iránymutató magyar kutatók az élelmiszertudományban

“Visszaemlékezés, tanúságok, mértékadó
tudományos tevékenység”

I. Évf. 4. szám

Diószegi Sámuel
(1760 -1813)

Diószegi Sámuel

200 éve halt meg Diószegi Sámuel, a református lelkész és botanikus, a *Füvészkönyv* írója.

Életpályája

Gmelin János Frigyes,
Diószegi göttingai professzora

Diószegi Sámuel 1760. december 29-én született Debrecenben a Csapó utcában. Közép- és felsőfokú tanulmányait is Debrecenben végzi. 1783. szeptember 15-én diáktisztviselő, majd megbízzák a poétai osztály vezetésével. 1784-ben Böszörménybe megy rektóriára, három évig írásra, számolásra, olvasásra tanítja a gyerekeket.

1787 februárjától 1789 márciusáig a göttingai egyetemen tanul. Tudatosan választotta ezt az egyetemet, mert sokat hallott erős természet-tudományos fakultásáról, illetve a lelkészi pályára felkészítő úton kiváló állomásnak tekintette ezt az intézményt.

Diószegi nagynevű, tudós tanárok előadásait hallgathatta az orvostudomány és a botanika területéről. Professzora, Gmelin János Frigyes Linné munkája alapján egy kilenc kötetes botanikus szótárt (*Onomatologia Botanica Completa*) szerkesztett, ami óriási hatással volt a mi leendő botanikusunkra. Ennek következtében elhanyagolja a teológiai előadásokat, viszont a botanikában, a füvésztudományban erős felkészültséget szerez.

Hazatérve református pap először Nánáson, majd Böszörményben. 1789 decemberében veszi nőül nemes Fazekas Máriát, a költő, főhadnagy Fazekas Mihály testvérét. 1796-tól Fazekas gyakran meglátogatja Diószegit, ettől kezdve legkedvesebb embere lesz Diószeginek, és tudós kutatásainak hűséges segítőtársa. Együtt kezdenek el dolgozni a *Füvészkönyv*-ön.

1799 januárjában nagy kitüntetés éri, a Brockhauseni Természetvizsgálók Társulata tagjai sorába választja a szerény református prédikátort. Diószegit 1803. március 19-én választják meg papnak Debrecenben, és 1813. augusztus 2-ig, haláláig itt élt.

Diószegi Sámuel és Fazekas Mihály szobra Debrecenben

Diószegi Sámuel

A *Füvészkönyv* és megjelenésének előzményei:

1807. március 21-én megszületik élete fő műve, amit Fazekas Mihállyal együtt közösen írt, a *Füvészkönyv*. A *Füvészkönyv* nem hozza meg a kellő szakmai elismerést és anyagi sikert, kevesen vásárolják, és Diószegit értelmetlen támadások érik: „nem papnak való az ilyen stúdium.”

Diószegi és Fazekas munkája nem előzmények nélkül való hazánkban. A füvésztudományról nagy számban jelentek meg munkák a középkori Magyarországon, de többségük nem magyar nyelven íródott. Orvosi segédkönyvek voltak ezek szinte kivétel nélkül, a nálunk található füvekről szóltak, a növények „hasznát” vizsgálták, nem magát a növényt: Méliusz Juhász Péter: *Herbárium az faknac, füveknek nevekről*, 1578; Beythe András: *Füvészkönyv*, 1595; Csapó József: *Új füves és virágos magyar kert*, 1775; Kitaibel Pál: *Descriptiones et Icones Plantarum Rariorum Hungariae*, 1799-1812.

Diószegi és Fazekas a növényeket csekély eszközökkel de hangyaszorgalommal gyűjtögettek, munkájuk jelentős része a növényelnevezések gyűjtésére is irányult. Viszonylag rövid idő alatt készültek el az akkori magyar tudományos élet egyik legjelentősebb művével. Évek sok-sok szorgoskodása után született meg „...a magyar füvésztudományból az első zsenge, azoknak számára, kik a növényeket kedvelik, és azokkal esmerkedni kívánnak”.

A *Füvészkönyv* Csáthy György könyvkereskedő és kiadó városi nyomtatóműhelyében készül el és 1807. március 21-én jelent meg, 608 lapos, vaskos könyv formájában. A felsorolt 669 növénynevezés neve között 350 újonnan alkotott van, melyek használata ma is közkeletű.

A *Füvészkönyv* visszahanga:

A *Füvészkönyv* az első magyar nyelvű rendszertan azok után a szétszórta adatok után, melyek irodalmunkban itt-ott találhatók, és az első mű, mely Linné rendszerét a maga egészében megismerteti a magyar közönséggel, úgyszólván abban az időben, melyben a Linné-korszak már a végét járja. A természetes rendszer kezdi már érvényesíteni jogait. Érzik ezt a szerzők is, amikor a szexuális rendszeren változtatnak, hogy a füvészkedni kívánók munkáját megkönnyítsék.

De nemcsak mint rendszertan első a *Füvészkönyv* magyar irodalmunkban, hanem mint morfológia is. Itt vannak valósággal elemükben a szerzők, mert tudják, hogy helyes növényismeretre csak a morfológiai fogalmak pontos ismerete vezethet. Világos, pontos meghatározásaik, műkifejezéseik között sok az új, valamint az olyan, amely még ma is használatban van. Joggal tekinthetők a magyar morfológiai műnyelv megalapítóinak.

Legnagyobb szeretettel és odaadással azonban a magyar növénynevek kérdésével foglalkoznak. Ennek megoldását látják a legfontosabbnak, legsürgősebbnek, előszavukban ennek szentelnek legtöbb mondanivalót.

A *Füvészkönyv* megírása után a szerzők igazi dicsőséget nem élvezhetnek, akkoriban az olvasókat inkább a növények „haszna” érdekelte. Erre válaszul íródott az *Orvosi Füvészkönyv*, mint a 'magyar Füvészkönyv' Praktika része.